

108990

L. 7. a ~~St. 244a~~

V boj proti alkoholni kugi!

== Nemški spisal ces. svetnik ==
dr. A. Buchmüller v Donawitzu.

==
Za Slovence priredil A. Ogorelec,
nadučitelj pri Sv. Barbari v Halozah.

DRUGA IZDAJA.

Cena 6 h.

1905.

Založil prireditelj. — Tiskarna sv. Cirila v Mariboru.

108990

108990

108990

PhC. 4052/1951

395194052

„Najhujši sovražnik človeštva je alkohol, hujši kot kuga, kolera, vse vojske; poživini človeško društvo, uniči plemenitost, ohromi, posurovi, uniči že naprej na duši in telesu sledeče rodove s celo trumo nalezljivih bolezni.“

Prof. Orel.

Ko je pisatelj teh vrstic pred šestimi leti predaval na Gornjem Štajerskem o „alkoholu kot strupu ljudstva“ ter tako na Štajerskem prvi opozarjal na slabe posledice pijančevanja, so mu delavci tako-le odgovarjali: „Vam je lahko govoriti proti alkoholu, ko nimate težkega telesnega dela, ko bi pa morali tako težka dela opravljati kakor mi, ne bi mogli biti brez alkohola in bi morali tudi piti, kakor moramo piti mi.“

Sedaj je istemu pisatelju kaj ugodno, da more te besede, ki jih takrat ni mogel prigovarjati, ker še ni bilo abstinentnih delavcev, docela ovreči; saj lahko pokaže na lepo število vrlih delavcev, ki živé že več let čisto brez vsake alkoholne pijače, a vzlic temu opravljajo najtežja in najnapornejša dela; počutijo se pri tem dosti bolje in so bolj zdravi nego njihovi tovariši, ki mislijo, da morajo piti pivo, vino ali žganje, da pridobè potrebno čilost za delo.

V prejšnjih letih so imeli alkoholizem in pitje žganja za eno in isto reč — to mnenje je pri nas Slovencih še vedno razširjeno —; trdilo se je, oziroma se še trdi, da vino le takrat škoduje, če je ponarejeno, in da ima le pitje žganja slabe posledice za naše zdravje.

Dandanes je pa že mnogo zdravnikov in drugih veščakov docela prepričanih, da ne pijančuje le tisti, ki pije le žganje, marveč da ima razmeroma iste posledice v vseh krogih prebivalstva pitje vina in piva.

A) Kaj je alkohol?

Alkohol je strupena tvarina, ki se nahaja v raznih množinah v vinu, pivu, žganju, kakor tudi v vseh drugih opojnih pijačah. Največ alkohola je v žganju, in sicer četrtna tekočine, v vinu ga je desetina, v pivu pa petindvajsetina. Kdor izpije liter vina ali dva litra piva, povžije prav toliko alkohola kakor tisti, ki spravi četrtno liter žganja pod krov; konjak, rum in razni likerji imajo skoraj isto toliko alkohola kakor žganje.

Alkohol je trovilo, ki, v večjih množinah užito, upijani ter naredi človeka duševno nezavestnega in telesno božjastnega. Vpliva pa na možgane tudi v malih množinah dan za dnevom užit, podkopava in slabi polagoma pa gotovo pivcu razum, značaj in telo. Alkoholizem je že postal kuga, ki tirja dandanes svoje brezštevne žrtve v vseh slojih ljudstva ter sedanjemu rodu bolj škoduje nego tuberkuloza, pomor in kolera, a potomce duševno hujša in telesno slabi.

B) Kdo je pivec?

Alkoholizmu in njegovim škodljivim posledicam ne zapade samo takoimenovan „pijanec“, marveč več ali manj tudi tisti, ki misli, da ne more mirno in srečno živeti, ako ne popije redno na dan določene množine vina ali piva, čašice žganja, konjaka ali ruma, ki opoldne pije redno vino ali pivo, ter zvečer ne gre prej spat, dokler ni izpil določene mere vina ali piva.

Če tudi nahajamo stare ljudi, ki z nekakim ponosom naglašajo, da celo svoje življenje niso sovražili dobre kapljice, moramo smatrati take može za izjeme; saj se nahajajo povsod izjeme in odporni ljudje. Vsakemu takemu za alkohol odpornemu človeku bi pa lahko nasproti postavili tisoče, koje je alkohol v resnici ugonobil.

Alkohol, ta ljudski strup, za kojega se v naši državi izda na leto 1400 milijonov kron, v Nemčiji pa 3000 milijonov mark, se je vtihotapil v vse sloje in kroge naroda in je žalibože postal za tisoče in tisoče vsakdanja potreba. — Kmet, delavec, obrtnik, veliki broj izobražencev, še celo ženske in otroci zavživajo dan za dnevom alkohol po nepotrebnem. Ljudje, ki se navadijo iz tega ali drugzega navidezno tehtnega vzroka zavživati alkoholne pijače, postanejo pijanci. Množica redno zavžitega alkohola ni tu glavna stvar, ker vsaka kapljica tega strupa takoj škodljivo deluje na najobčutljivejši del telesa — na možgane — in jih trajno pohabi.

C) Zakaj se toliko pije?

Prof. Bunge pravi: „Ljudje pijejo, če se snidejo, pijejo, če se poslavlajo; pijejo, če so lačni, da si potolažijo glad, če so siti, da si bude tek; pijejo, če je mrzlo, da jih ne zebe, če je vroče, da se ohladé. Če so pospani, pijejo, da laže bedé, in če ne morejo spati, da zaspé. Pijejo, ker so žalostni, pijejo ker so veseli; tukaj pijejo, ker imajo krst, in tam, ker imajo pogreb.“ V obče pa sploh ljudje ne mislijo, čemu pijejo. Pije se največ iz navade. Ti pijejo, ker druge vidijo, in otroci pijejo, ker vidijo, kako postajajo starši veselejši in večkrat tudi popustljivejši. Mladeniči tekmujejo v pitju; stare pitne navade — napitvice — mnogo pripomorejo, da se popivanje povečuje in proslavlja. S tem se ljudje sistematično zastrupljajo ter si polagajo temelj duševni in telesni bolehavosti. Iz stare navade nadaljujejo popivanje možje, izgovarjaje se na opravilo in zdravje, žene pa dostikrat vrlo pomagajo; to traja dotle, dokler kdo ne zboli, ali pa, dokler propadanje gospodarstva ne zajezi tega brezpametnega početja; žalibog se pa zgodi to običajno še-le takrat, ko je za povrat že prepozno.

Zakaj pa pije rokodelec in delavec? Ker misli, da mu daje alkohol novih moči. To je velika zmota in prazna vera, ki jo moramo odločno izpodbijati ter jo vendar enkrat zatreti. Kakor ne potrebuje parni stroj nobenega alkohola, marveč rabi kuriva in vode, da proizvaja največje sile, tako ne potrebuje

tudi človeško telo za proizvajanje sile alkohola, marveč le kuriva, to je dobre hrane, povrh pa še vode.

Poznam delavce, ki se že tri do štiri leta vzdržujejo vsake alkoholne pijače ter opravljajo poleg tega najtežja dela pri žarečem ognju. Enemu teh vrlih mož je zdravil pisatelj te razprave pred dvema letoma vnetje pljuč; bolnik je prestal težko bolezen srečno brez posledic. Po zdravnikovi mnogoletni izkušnji, bi ji bila podlegla večina njegovih tovarišev, ki uživajo alkoholne pijače.

Alkohol delavca hipno razburi, alkohol je bič, ki ga za kratek čas požene, ki mu da pozabiti utrujenost, ki pa razjeda njegovo čilost, da se zgodaj postara in shira. Kakor ne smejo turisti dandanes zavživati nobenega alkohola, tako ni treba delavcu v delavnici nobenega alkohola za krepilo.

Zakaj se še pije?

Pije se še, ker baje pivo redi, ker alkohol v bridkih urah srce povzdigne in potolaži. To je čisto izmišljeno; v litru piva ni več redilnih snovi nego v žemlji, ki se dobi za štiri vinarje.

Občutek toplote po zavžitju alkohola je prevara, ki nastane vsled pomnoženega pritiska krvi k možganom in koži. V resnici pa se zniža toplota telesa po alkoholu; saj nam je vendar znano, da pijanec dosti hitreje zmrzne nego trezen človek. Tudi Nanzen, ki je potoval proti severnemu tečaju, trdi, da je alkohol pri močnem mrazu škodljiv in opasen.

Kar se tiče slednjič tega, da alkohol pomiri srce, je že res, da je včasih dobro, če človek svoje bridkosti za nekaj časa pozabi ter si v bujnih barvah predstavlja prihodnost. Taki položaji so primerjati s slučajem v zdravilstvu, ko se porablja morfij; a zdravnik ne ravna tukaj nikakor po volji bolnikovi ter mu ne da morfija v roke. Enkratna dozica strupa ne prinaša telesu trajne škode; ako pa se jemljeta alkohol in morfij zaporedoma, opustošita oba ta prikrita strupa duha in telo; kakor prinese morfij blaznost, tako hromi in uničuje alkohol živčevje, da postane človek brezvoljno orodje svojih želj in strasti.

D) Katere bolezni lahko dobi pivec?

Vsakdo, ki po navadi in trajno, če tudi zmerno, zauživa alkohol, se zastrupi in ruši polagoma duševno in telesno zdravje. Najmanjša množina alkohola zbada možgane, vpliva na obtok krvi in ovira razsodnost. Ko si nekoliko časa zavžival male merine alkohola, se ti zbudi polagoma poželenje po vedno večji meri, prejšnja več ne zadostuje, človeška narava se ji je preveč privadila; človek čuti poželenje po vedno več alkohola. Dozdeva se mu, da brez alkohola ni zdrav, da brez alkola ne more prijetno živeti, da vidi v njem najvišji užitek, in tedaj ga ima že „bes“ alkohol v svojih krempljih.

Že enkratna pijanost je naglo zastrupljenje vsled alkohola, kar nam najbolj kaže „maček“, ki se ga nekateri tako težko rešijo (drugi pa sploh nikdar ne). Skoraj

vse bolezni na obistih so posledice alkohola. Tudi srce zboli vsled zauživanja alkohola. Največ pa trpé po opojnih pijačah jetra. V teh se nabira živež, ki ga radi alkohola ne porabi život; jetra odebele in ovirajo dihanje. Katar v goltancu, v želodcu in črevih so bolezni, ki se največ nahajajo pri pivcih. Tudi hripavost in bronhijalni katar nastane dostikrat vsled draženja po alkoholu. Tolščava nastane na enak način kakor velika jetra. Protin (Gicht) — bistvo je razpad beljakovin in skalnična kislina v krvi — se največ nahaja pri osebah, ki dobro živé in mnogo pijejo. V novejšem času so zdravniki tudi dokazali, da nastane sladkorna bolezen (diabetes) vsled zlorabe alkohola.

Pa tudi čilost duševnega dela ponehuje, krepkost volje poslabi, značajnost se polagoma izpremeni, pivec postane nekako malomaren za dostojnost, poštenje in nramnost, mlačen v izpolnjevanju svojih dolžnosti; duševno delovanje se poleni, spomin oslabi, in človek se vedno bolj bliža splošni bolehavosti. To stanje lahko traja precej let, dokler ne konča v kakem zdravilišču za živce, v norišnici, v ječi, ali pa s prerano smrtjo. Med počasnim razvojem bolezni se so še morda narodili otroci, ki postanejo največkrat zopet pijanci, včasih tudi hudodelniki in tako obremenijo poznejše rodove.

Po tem takem ne slabi „bes“ alkohol samo sedanjega rodu, marveč vpliva pogostokrat tudi na srečo potomcev. Pijančevanje

in hudodelstvo podedujejo zanamci! V blaznicah je skoraj polovica bolnikov, ki imajo za svojo duševno otemnelost zahvaliti alkohol; tudi $\frac{3}{4}$ vseh jetnikov so postali hudodelci v pijanosti.

Pivci iz navade, ki jih nahajamo med moškimi in ženskami dovolj pogosto, v nižjih, srednjih, pa tudi v najvišjih slojih naroda, ugonablajo rodbinsko srečo, si krajšajo življenje ter postajajo polagoma navadni pijanci.

Pri teh duševno in moralično globoko propalih in večinoma za zmeraj izgubljenih ljudeh je zadušen vsak čut za urejeno rodbinsko življenje, zanemarjajo ženo in otroke ter posurové.

Iz navedenega nam pač ne bode težko umeti velikanskih posledkev, ki jih ima uživanje alkoholnih pijač v socialnem življenju. Koliko nesreč na parnikih, na železnicah in v rudnikih ne povzroči alkohol! Koliko oseb ponesreči in uboža na ta način! Koliko posestev se vsled tega proda, koliko stanejo ubožci občine, koliko pa stanejo blaznice, jetnišnice, bolnišnice in hiralnice! Koliko talentov gre na ta način v izgubo!

Kje je meja med pivcem iz navade in med pijancem!

Te nikakor ni mogoče določiti, ker je sprejemljivost posameznika za alkohol zelo različna. Pivec iz navade lahko postane vsak čas pijanec, dasitudi ne bo dal noben pivec veljati, da je pijanec. Kot zdravnik in občinski predstojnik je pisatelj v teku 34, oziroma 17

let doživel kaj žalostne izkušnje o škodljivosti in nevarnosti alkohola. Videl je, kako je prišlo vsled tega mnogo rodbin v bedo, da je največkrat alkohol povzročil uboštvo in propad prej bogatega prebivalstva. Opazoval je v dolgem času svojega poslovanja kot zdravnik neizogibne duševne in moralične nedostatke mnogih, kojih starši so bili pijanci. Po njegovem mnenju bi se morali baviti vsi krogi, ki skrbé za siromake, tudi z vprašanjem o alkoholizmu, ker je skoraj vedno ta-le povzročitelj obubožanja. Za pijančevanjem pride premnogokrat uboštvo.

Prireditelj pričujoče slovenske izdaje nima sicer tolikoletnih izkušenj, a imel je priliko v 20 letih učiteljevanja opazovati, da i med nami Slovenci ni na boljšem. Tudi pri nas zahteva „bes“ alkohol premnogo žrtev in kar je še najžalostnejše, posledki pijančevanja se že jasno vidijo tudi na mladini. Od leta do leta je več otrok, ki niso nikakor sposobni za šolo, dasiravno so že šest let stari. Ti reveži so po večini telesno še precej razviti, duševno so pa strašno — „nazaj“. Imel sem za poskušnjo eno tako deklico šest tednov v šoli, a sirota se med tem časom ni nikakor mogla naučiti, koliko glav, nosov, rok, nog da ima. Pri zadnjem šolskem popisovanju je bilo 90 novincev, a od teh $21=23\%$ duševno in telesno preslabih. Razen teh pa obiskuje med 512 učenci šolo okoli 80 otrok, ki so duševno tako slabi, da kljubu največji skrbljivosti učiteljevi in staršev ne bodo dosegli niti ljudskošolskega minima.

Da je skoraj v vsakem takim slučaju duševni pohabljenosti vzrok zauživanje alkoholnih pijač, bi ne bilo težko dokazati.

Na podlagi teh resničnih slik o škodljivosti in nevarnosti strupa alkohola, ki so podane iz lastnihkušenj, bode se mogel pač vsakdo prepričati, da je ni višje in lepše naloge za pravega rodoljuba, nego se vglobiti v vprašanje o alkoholizmu, se upirati temu strupu ter stopiti v prvi vrsti z lastnim zgledom v ta prepotrebni in zaslužni boj. Pri tem se naj vsak blago- in dobro-misleč človek drži bojnega klica:

E) Proč z alkoholnimi pijačami!

Človek ne potrebuje pri delu alkohola, marveč tečne hrane in dobre vode, oziroma drugih, pa ne z alkoholom zastrupljenih pijač. Ne jemljite ruma in žganja k čaju! Ta slaba navada, da si kvarimo dober okus čaja s kako alkoholno tvarino, je pri nas splošna, v iztočnih krajih pa, ter na Angleškem, kjer se popije mnogo več čaja, je dosti redkejša. Prirejajte veselice brez alkoholnih pijač! Kaj ne, kako čudno se to sliši! In vendar je mogoče, samo začeti je treba.

V težkem in časuprimerem boju proti alkoholizmu med našim narodom so nam vsakojaki bojovníki dobrodošli. V prvi vrsti pozdravljamo abstinate, ki se docela vzdržujejo alkoholne pijače. Takih je med Amerikanci okoli osem milijonov, na Angleškem blizu eden milijon, v Švediji in

Norvegiji in na Nemškem več stotisoč, med avstrijskimi Nemci že nekaj tisoč, med Slovenci pa jih gotovo še 50 ni. Abstinente tvorijo jedro vojakov v boju proti temu skrivnemu, prekanjenemu in nevarnemu sovražniku; to so svetli zgledi vsem drugim bojevnikom, so vneti apostoli življenja brez alkohola in so tudi trdni, vrli značaji. O priliki neke nezgode v tovarni je odtrgalo enemu abstinentu nogo, izgubil je mnogo krvi, nogo so mu morali v kolenu odrezati, a ostal je ves čas zvest abstinenti ter je zametaval alkohol v vsaki obliki.

Kdor hoče, naj postane zdržljiv; mogoča je abstenenca za vsakega in če kdo misli, da bi si s tem pokvaril zdravje, se zelo moti, Čim preje začneš, tem bolje bode za te in za tvojo okolico. Ne tajim, da bodeš v prvih mesecih trpel nekako pomanjkanje — v tem štadiju nastane največ beguncev —; po preteku te skušnje pa bodeš čutil veliko zadoščenje, krepko voljo, duševno in telesno bodeš čil in zdrav, veselje do življenja ti bode rastlo, in namesto alkoholnih pijač bodeš iskal druga razvedrila in užitke ter jih tudi našel. S katerimkoli abstinentom govorimo, vsak nam pritrdi, da se je navadil drugih razvedril: čita knjige, opazuje svet, dela izlete, izprehode, potuje, goji godbo, petje i. t. d.; pri tem se pa počuti zdravega in srečnega in zatrjuje, da se ne bode nikoli več povrnil k alkoholu.

Dobrodošli so nam v boju proti alkoholu tudi tisti „zmerni“, koji le v izvanrednih slu-

čajih tu in tam pijejo vino ali pivo in to le takrat, če nimajo druge pijače na razpolago.

Nasprotno pa nam tisti le malo koristijo, ki so sicer nasprotniki pijančevanja — posebno pitja žganja —, a sami se pa vendar ne morejo zdržati in pijejo redno dan za dnevom alkoholne pijače, če tudi v malih množinah, ker do zdaj še nikoli nihče ni znal in tudi še ne vé določiti, kje je prava meja med zmernostjo in nezmernostjo.

F) Kako naj alkoholni kugi izpodkapamo tla?

Kdor hoče iti s polnim prepričanjem in trdno voljo v boj proti pogubonosni alkoholni kugi v blagor svojih bližnjih in ojačenje svojega naroda, mora pred vsem dober zgled dati ter svoje življenje tako uravnati, da zadostuje sledečim načelam:

1. alkohol moramo smatrati v vsaki obliki in množini strupom za človeka;

2. otroci ne smejo ne redno in tudi ne izjemoma dobivati nobene alkoholne pijače.

3. za odrasle je tudi najbolje, če se zdržujejo docela alkohola; če pa že tega ne storé, naj ga uživajo vsaj v malih množinah in samo izjemoma;

4. delavec ne potrebuje alkohola v krepilo pri delu;

5. čaj se naj pije brez ruma in brez žganja!

Namesto alkoholnih pijač se lahko porablja voda, mleko, kava, čaj, sadni sok, limonada i. t. d. Glavna stvar je pri tem, da

se človek teh pijač privadi in da najde somišljenikov.

Koliko se more v tej stvari doseči, če se združijo vsi merodajni krogi k skupnemu delu, vidimo iz uspehov, ki so jih dosegli v Švediji in Norvegiji. V obeh deželah je bilo še pred 50 leti pijančevanje zelo razširjeno. V Norvegiji je prišlo še pred 36 leti 29 litrov žganja na leto na osebo, sedaj je padla poraba na $2\frac{1}{2}$ litra. Če primerjamo tukaj slovensko krajino Haloze, pride na osebo $16\frac{1}{2}$ litra žganja; to še ne bi bilo toliko, a upoštevati moramo, da pride k temu še 80 litrov vina in 7 litrov piva, to je alkoholne vrednosti toliko kakor 37 litrov žganja; toraj smo še na slabšem, nego so bili v Norvegiji pred 36 leti. Kolikor so mi razmere znane, ne bode v tej stvari mnoge razlike drugod po Slovenskem. V mali redko naseljeni deželi Norvegiji je sedaj okoli 100 tisoč abstinentov v 800 društvih.

Pri nas na Avstrijskem se izda vsak dan okoli 4 milijone kron za alkohol. Koliko dobrega bi se lahko storilo s tem krivičnim denarjem! Kako lahko bi se z onim delom tega v pogin naroda izdanega denarja uvedlo zavarovanje za starost in onemoglost! Koliko inteligence, zdravja in blagostanja ugonobé ti milijoni na drugi strani!

Le zdravniku, ki vidi dan za dnevom, kako se širi beda vsled zastrupljenja z alkoholom, je mogoče umeti preveliko škodo, ki nastaja iz popivanja. Proti tuberkulozi se ustanavljajo zdravilišča; boj, ki ga bojuje narava sama pri tej bolezni s tem — saj so posa-

mezniki proti njej neobčutljivi ter da sé pazijo — se s tem pospešuje. Proti alkoholu je tudi treba pomoči. Tukaj mora postajodajstvo pomagati in oblastvo dajati ukaze proti alkoholu.

Ustanovitev zdravilišč za pijance ne zado-
stuje; na ta način se borijo samo proti posledicam, nikakor pa ne proti kugi sami, proti
vzroku.

Treba je radi tega, da v boj proti alko-
holizmu poseza vsak posameznik, da nadalje
sodelujejo: država, cerkev, šola, samoupravne
korporacije, društva, zdravniki i. t. d., vsak
v svojem delokrogu, ter da vsak tudi vestno
izpolnjuje tozadevne družabne dolžnosti.

Velika brezvestnost bi bila, ko bi še na-
dalje država in družba mirno gledali, kako
tira alkoholna kuga narod vedno bliže neiz-
ogibni duševni in materijelni bolehavosti.
Skratni čas je, da stopijo čvrsti močje iz vseh
merodajnih krogov v boj proti alkoholni kugi
ter s prepričanjem sledijo bojnemu klicu:

„Proč z ljudskim strupom alkoholom!“

COBISS eE204

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

00000342082